

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru rodiny a dávkových systémů

V Praze dne 21. října 2011

Metodická informace pro krajské úřady a Magistrát hl. města Prahy ve věci k nálezům Ústavního soudu ČR ve věci odebrání dítěte z péče rodičů z důvodů pochybností o výchovné způsobilosti rodiče a zajištění vhodných bytových a sociálních podmínkách pro výchovu dítěte

Ústavní soud České republiky vydal **nález sp. zn. IV. ÚS 2244/09 ze dne 20. 7. 2010 a nález sp. zn. II. ÚS 2546/10 ze dne 6. 9. 2011**, ve kterých se vyjádřil k otázce odebrání dítěte z péče rodičů v případě, že existují pochybnosti o výchovné způsobilosti rodiče, rodič odmítá spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a se soudem a nedaří se ověřit sociální a bytové podmínky, ve kterých hodlá rodič dítě vychovávat (úplné znění nálezů viz v přílohách). Z výroku a odůvodnění výše citovaných nálezů Ústavního soudu vyplývají následující závazné právní názory, které musí všechny soudy a orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) respektovat v souladu s článkem 89 Ústavy České republiky při své činnosti v oblasti ochrany práv dětí:

- Formou předběžného opatření soudu podle § 76a odst. 1 občanského soudního řádu, o kterém soud rozhoduje bez slyšení rodičů jako účastníků řízení nejpozději ve lhůtě do 24 hodin od podání návrhu OSPOD, je přípustné odebrat dítě z péče rodičů pouze v situaci, kdy **je prokázána naléhavá potřeba rychlého operativního zákroku k ochraně života nebo příznivého vývoje dítěte a kdy nelze dítěti zajistit potřebnou ochranu dítěti jinými prostředky**. Institut tzv. „rychlého“ předběžného opatření soudu podle § 76a občanského soudního řádu lze využít k ochraně dítěte v případě, že zjištěné skutečnosti svědčí o jeho bezprostředním ohrožení, a nikoliv tehdy, když se rozhodné skutečnosti nedaří zjistit a existují o nich pochybnosti.

- V případě posuzovaném Ústavním soudem představovala napadená rozhodnutí soudu zjevně nepřiměřený zásah do práva dítěte na péči rodičů a do práva rodičů na výchovu svého dítěte, neboť tato rozhodnutí sice sledovala legitimní cíl (ochrana zájmu dítěte), avšak nebyla prokázána nezbytnost nařízení předběžných opatření soudu. Ústavní soud nenalezl žádné závažné důvody, které by nasvědčovaly nezbytnosti oddělení dítěte od rodiče, které musí být používáno až jako nejkrajnější opatření pro ochranu zájmu dítěte.

- Z faktu, že se rodič staví odmítavě ke komunikaci se soudem, s pracovníky OSPOD nebo se zdravotnickým personálem, nelze usuzovat, že rodič nebude schopen se o dítě řádně postarat a že k němu nebude mít kladný vztah. **Nespolupráci rodičů s OSPOD nebo s jinými orgány nelze považovat za legitimní důvod pro odejmutí dítěte z péče rodičů a jeho další setrvání v náhradní péči.**

- Skutečnost, že se kvůli postoji rodiče opakovaně nepodařilo a nedaří ověřit bytové a sociální podmínky, ve kterých hodlá rodič o dítě pečovat, nemůže vést k automatickému výkladu, že je vážně ohrožen příznivý vývoj dítěte. **K případnému odebrání dítěte z péče rodiče lze přistoupit v situaci, kdy jsou pozitivně zjištěny skutečnosti svědčící o vážném ohrožení nebo narušení výchovy dítěte či jeho příznivého vývoje, a nikoliv tehdy, když se rozhodné skutečnosti nedaří zjistit a existují o nich pochybnosti.** Opačný výklad znamenal nepřipustné přenesení důkazního břemene na rodiče v tom smyslu, že pokud neprokáže vhodné podmínky k zajištění péče o dítě, má se za to, že je dítě ohroženo ve svém příznivém vývoji a že rodič není schopen uspokojivě zabezpečit potřeby dítěte.

- Rozhodnutí o odebrání dítěte z péče rodičů nemůže vycházet pouze z pochybností o tom, v jakých podmínkách bude rodič dítě vychovávat, jestliže jsou tyto pochybnosti založeny na poznatcích o dosavadním způsobu života rodiče nebo nespolupráci rodiče s příslušnými orgány a není spolehlivě zjištěno, že rodič skutečně nemá zabezpečeny základní podmínky nezbytné pro výchovu dítěte. **Nedostatek informací o poměrech rodiče nelze automaticky vykládat v jeho**

neprospěch a vyvozovat z něj stav ohrožení dítěte a nezpůsobilost rodiče zajistit péči dítě.

- **Horší materiální podmínky rodiny (v porovnání s obecným standardem materiálního zabezpečení) nemohou samy o sobě odůvodňovat ohrožení dítěte a svěřením dítěte do náhradní péče mimo jeho rodinu.** Ani pokud by se prokázalo, že rodič nemá vyhovující sociální a bytové podmínky pro výchovu dítěte, nelze pouze z tohoto důvodu rozhodnout o odebrání dítěte z jeho péče bez toho, že bude rodiči nejprve poskytnuta odpovídající podpora a pomoc k překonání nepříznivé bytové nebo sociální situace.

Přílohy:

- nález sp. zn. IV. ÚS 2244/09 ze dne 20. 7. 2010
- nález sp. zn. II. ÚS 2546/10 ze dne 6. 9. 2011

Na vědomí:

vedoucím odborů sociálních věcí krajských úřadů a řediteli Magistrátu hl. města Prahy